

Міністерство освіти і науки України

Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім.

М. В. Остроградського

Кафедра педагогічної майстерності

ВИПУСКНА РОБОТА НА ТЕМУ:

«Використання інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховному процесі»

Виконала:

Коваленко Раїса Олексіївна,

учитель природознавства

Білицької ЗОШ І – ІІІ ст. № 1

Кобеляцького району.

Група вчителів природознавства

ПОЛТАВА - 2016

ПЛАН

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Поняття навчальної технології.....	4
1.1. Ознаки та критерії навчальних технологій.....	4
1.2. Класифікація навчальних технологій.....	6
Висновок до розділу 1.....	7
РОЗДІЛ 2. Компетентнісний підхід у навчально – виховному процесі.....	8
2.1.Зміст поняття компетенція і компетентність.....	8
Висновок до розділу 2.....	9
РОЗДІЛ 3. Інноваційні технології у процесі навчання і виховання учнів.....	11
3.1. Порівняння традиційного та інтерактивного режиму організації навчання	11
3.2. Зміст форм навчально – пізнавальної діяльності учнів в інтерактивному режимі.....	13
Висновки до розділу 3.....	22
ВИСНОВКИ.....	23
Список використаних джерел.....	24
Додатки.....	25

Мої учні будуть дізнаватися про нове не від мене;

вони будуть відкривати це нове самостійно.

Моє основне завдання – допомогти їм розкритися.

М. Песталоцці.

У проекті закону України «Про освіту», який обговорюється у Верховній Раді говориться: «Освіта є основою інтелектуального, духовного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої суспільної цінності, розвиток її розумових і творчих здібностей, професійних знань і компетентностей, забезпечення її успішної соціалізації у мінливих соціальних умовах, сприяння розвитку особистостей, готових до свідомого суспільного вибору, діяльності в умовах громадянського суспільства для примноження інтелектуального і культурного потенціалу Українського народу і забезпечення сталого людського розвитку в Україні».

Отже, основною метою школи XXI ст. є розвиток особистості, формування в учнів самоосвіти, розвиток їх творчих здібностей. У процесі навчання потрібно створити такі умови, щоб у школярів формувалися не лише обов'язкові загальноосвітні знання та вміння, а й розвивалися їх власні нахили та творчі здібності, формувалися погляди. Саме такий підхід до навчання забезпечує розвиток особистості учнів, надає кожному з них реалізувати себе у навчальній діяльності, формує ключові компетентності, які є основою соціалізації дітей у суспільстві. Очевидно, що навчати дітей старими методами не ефективно. У навчальному процесі варто йти від репродуктивної діяльності, а більше приділяти уваги розвиткові здібностей, самостійного навчання, творчої активності. Таких вагомих результатів у навчанні дітей можна досягти, застосовуючи інноваційні навчальні технології.

РОЗДІЛ 1. Поняття навчальної технології.

Одна із проблем в методиці викладання предметів є розробка і використання у навчальному процесі різноманітних педагогічних технологій, що детально визначають порядок застосування форм і методів навчання і сприяють досягненню запрограмованого навчального матеріалу.

Слово « Технологія» походить від грецьких слів техно – мистецтво, майстерність і логія – слово, вчення, поняття. По іншому - **технологія – це вчення про майстерність.**

Всі технології можна поділити на два види – промислові і соціальні. Технології в освіті належать до соціальних, де початковим і кінцевим об'єктом впливу є людина.

В галузі освіти використовують термін « педагогічні технології». У вітчизняній літературі педтехнології тлумачаться як прийоми роботи вчителя у сфері навчання, і виховання.

Загалом у світі це поняття послідовно трансформувалося від початкового уявлення як навчання за допомогою технічних засобів до поняття , як про системне і послідовне втілення у практику заздалегідь спроектованого навчально – виховного процесу.

Ураховуючи уявлення світових та вітчизняних учених про сучасну дидактику, можна дати визначення, що **навчальна технологія – це алгоритмізована система застосування дидактичних інструментів (методів, методичних прийомів, форм і засобів навчання), яку спрямовано на досягнення запрограмованого навчального результату і може бути відтворено в навчальній діяльності вчителя.**

Отож, специфіка навчальних технологій полягає в конструюванні вчителем такого навчального процесу, який гарантує обов'язкову реалізацію поставленої

дидактичної мети і забезпечує засвоєння навчального матеріалу учнями. Звідси технології навчання характеризуються такими ознаками:

1. Постановка головної мети і підпорядкованих їй дидактичних цілей і завдань.
2. Вибір форм і методів навчання, направлених на реалізацію поставленої мети й на гарантоване досягнення навчальних результатів.
3. Діагностика поточного стану навчання кожного учня.
4. Адекватна корекція процесу навчання, спрямована на поліпшення його результатів.
5. Заключна перевірка і оцінювання результатів навчання.
6. Можливість відтворення навчальних технологій іншим учителем.

Вибір певних технологій навчання покладає на вчителя велику відповідальність. Адже впровадження конкретних технологій у процес навчання має істотно підвищувати його ефективність. Тому такий підхід зобов'язує вчителя ставитися до своєї педагогічної діяльності як до системи використання різних методів, методичних прийомів, форм і засобів навчання; передбачати й оцінювати результати такої діяльності; нести відповідальність за досягнення кінцевого результату навчання.

Обираючи навчальні технології з метою застосування у власній професійній діяльності вчитель має спиратися на рівень їх ефективності, який визначається критеріями технологічності:

1. Науковість. Усі структурні компоненти даної технології науково обгрунтовані.
2. Системність. Вона передбачає взаємозв'язок структурних компонентів педтехнології з дидактичними інструментами, які й забезпечують реалізацію поставлених завдань.
3. Ефективність. Визначається оптимальністю всіх ресурсів (фізичні, матеріальні, емоційні, часові), використаних для отримання запрограмованого навчального результату.

4. **Передбачуваність.** Характеризується чітким визначенням очікуваних результатів навчання.
5. **Відтворюваність.** Передбачає можливість застосування індивідуальних технологій навчання іншими суб'єктами (вчителями, студентами – практикантами).
6. **Оптимальність.** Полягає у наявності низки переваг порівняно з іншими технологіями з огляду на досягнення запрограмованого матеріалу.

Чим більше будь - яка індивідуальна навчальна технологія відповідає зазначеним вище вимогам, тим більш імовірною є можливість її практичного застосування широким загалом учителів. На сьогодні у світовій педагогічній практиці розроблено багато педагогічних технологій. З огляду на функції, що виконують ці технології в навчально – пізнавальній діяльності учнів, їх класифікують у групи:

I. Технології організації й управління навчально – пізнавальною діяльністю учнів:

1. Технологія програмованого навчання.
2. Технологія диференційованого навчання.

II. Технології активізації й інтенсифікації навчально – пізнавальної діяльності учнів:

1. Навчально – ігрової діяльності.
2. Застосування графічно – знакових навчальних моделей
3. Комунікативно – діалогової діяльності.
4. Перспективно – випереджувального навчання.
5. Сугестивного навчання.
6. Інтерактивного навчання.
7. Проектної діяльності.
8. Комп'ютиризованого навчання.
9. Модульно – рейтингового навчання.

III. Технології розвитку самостійної навчально – пізнавальної діяльності учнів:

1. Особистісно – діяльнісного навчання (навчання, що розвиває).
2. Формування критичного мислення.
3. Проблемного навчання.

Час, у який ми живемо і працюємо, висуває все нові і нові вимоги до знань і здібностей учителів. Знати й уміти все неможливо, та й не потрібно. Зате вміти освоювати нове, коли в цьому виникає необхідність, – зараз найголовніше.

Яким повинен бути сучасний учитель? – вільним від стереотипів та комплексів, як внутрішніх так і зовнішніх.

А яким має бути сучасний урок? Не схожим на урок 25 – річної давності. Цього теж вимагає час. Сучасний урок – це урок, на якому створюються реальні можливості для зростання особистості учня. Це урок, коли на першому плані свідома самостійна діяльність учнів, а вчитель, спостерігаючи, тільки допомагає дітям в кожній навчальній ситуації використовувати свої можливості і розвивати свої здібності.

Як досягти високої якості навчання на кожному уроці? Вважаю, що для цього потрібно вибрати форму проведення уроку найбільш ефективну для даного класу. А сама форма залежить від мети уроку, його змісту, вибору методів навчання, застосування тих чи інших технологій. У своїй практичній діяльності часто застосовую технологію графічно – знакових навчальних моделей (структурно – логічні схеми), інтерактивного навчання (робота у групах), особистісно – діяльнісного навчання (дослідницький практикум), проектного навчання (міні – проекти).

РОЗДІЛ 2. Компетентнісний підхід у навчально – виховному процесі

Освіта у XXI ст. набуває особливого стратегічного значення. Ми вступили в епоху інформаційних технологій. Саме вони стають основною продуктивною силою й гарантують конкурентоспроможність країни у глобальному світі. Тому новий етап розвитку шкільної освіти пов'язаний з упровадженням у навчально – виховний процес компетентнісного підходу. Згідно з Концепцією загальної середньої освіти гармонійно розвинена особистість сьогодні повинна володіти певними компетентностями.

Компетенція – це сукупність взаємопов'язаних якостей особистості: знань, умінь, навичок учня до певного кола питань, в яких він добре обізнаний.

Компетентність – це володіння учнем відповідною компетенцією, здатність діяти на основі здобутих знань. Тільки особистість, яка володіє всіма життєвими компетенціями, може бути успішною у сучасному суспільстві. Модель такої особистості можна представити у вигляді квітки. Пелюстки якої окремі компетентності. Тільки за наявності усіх пелюсток квітка повноцінна, а в разі сформованих всіх компетентностей особистість є цілісною, гармонійно розвинутою. Формування ключових компетентностей є запорукою, умовою соціалізації учнів у процесі навчання.

Компетентність – це оволодіння знаннями й досвідом настільки, щоб уміти розмірковувати про будь – що та висловлювати свою думку. **Компетенції, які формуються в системі освіти, орієнтовані на розвиток особистості та направлені на розвиток культури мислення, здатності до роздумів, спостереження, самоаналізу, самостійності та відповідальності за свої рішення та дії.**

Основна мета навчального предмета “Природознавство” в 5 класі – формування природознавчої компетентності учнів через засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, основ екологічних знань, удосконалення способів навчально-пізнавальної діяльності, розвиток ціннісних орієнтацій у ставленні до природи.

Досягнення зазначеної мети передбачає вирішення таких основних завдань:

- формування ключових і предметних компетентностей;
- формування цілісної природничо-наукової картини світу, що охоплює систему знань, уявлень про закономірності у природі та місце людини в ній;
- засвоєння і поглиблення знань про різноманіття об'єктів і явищ природи, зв'язок між явищами живої і неживої природи, зміни природного середовища під впливом людини;
- оволодіння й удосконалення уміннями проводити спостереження, досліді, вимірювання та описувати їх результати; виховання позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи, прагнення діяти в навколишньому середовищі відповідно до екологічних норм поведінки;
- застосування знань про природу в повсякденному житті для збереження навколишнього середовища та соціально-відповідальної поведінки в ній, адаптації до умов проживання на певній території, самостійного оцінювання рівня безпеки навколишнього середовища як сфери життєдіяльності.

Отже, компетентність - це не лише готовність до практичних дій, які базуються на системі відповідних знань, умінь та навичок, розвиткові інтелекту та позитивних рис особистості, а й здатність приймати правильні рішення та готовність брати на себе відповідальність за конкретну діяльність. Розвиток компетентності не можливий без формування відповідного світогляду та духовних цінностей. Відповідно до цього система навчально – виховного процесу у школі має керуватися трьома головними положеннями:

1.Формування в дітей наукового світогляду, загально – людських духовних цінностей; поваги до національної культури і традицій України; формування позитивних рис характеру (чесності, справедливості, наполегливості й волі, культури думки і поведінки, обґрунтованості суджень, відповідальності за доручену справу, тощо...); естетичне, правове, патріотичне, екологічне, трудове, фізичне виховання; формування здорового способу життя...

2. Організація досягнення усіма учнями обов'язкового рівня навчальної підготовки і створення умов для навчання на більш високому рівні тим учням, хто має здібності та інтерес до предмета. У зв'язку з цим особливу увагу слід приділяти диференційованому навчанню та індивідуальній роботі з учнями, під час яких ефективними можуть бути групові форми навчання на уроці в оптимальному поєднанні з фронтальними та додаткова робота з учнями в позаурочний час.

3. Вибір учителем раціональних методів і прийомів активного навчання, впровадження інноваційних, в тім числі, використання інформаційних та інтерактивних технологій у поєднанні з традиційним засобами навчання.

Ці положення мають бути не лише основою для організації навчально – виховного процесу, а й основою будь – якої методики чи технології. А вже вчитель, враховуючи свою майстерність і педагогічну техніку може використовувати різні методи і прийоми для досягнення поставленої педагогічної цілі.

РОЗДІЛ 3. Інноваційні технології у процесі навчання і виховання учнів

Інноваційні технології навчання та виховання – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює увесь процес навчання: від поставлення мети до отримання кінцевого результату. Система передбачає використання нестандартних форм і методів навчання.

Застосовуючи інноваційні технології, учителю потрібно пам'ятати, що лише та інноваційна технологія може бути ефективною, якщо вона ґрунтується на потребах та інтересах дітей.

Що потрібно очікувати від впровадження інноваційних технологій в навчально – виховний процес? Безумовно, це створення школи творчого розвитку, що передбачає:

1. Створення інноваційної моделі освітнього закладу, що забезпечує стандарт середньої освіти, а також дає можливості для формування особистості з розвиненим почуттям власної гідності, віри у свої сили, підготовкою до самостійного життя, повного використання творчого потенціалу та самореалізації.
2. Здобуття знань, умінь і навичок з навчальних дисциплін і розвиток якостей, які уможливають подальший розвиток освіти, удосконалення професійної майстерності, конкурентоспроможності на ринку праці.
3. Усвідомлення у системі життєвих цінностей необхідності збереження здоров'я та дотримання здорового способу життя.

В основу технології інтерактивного навчання покладений принцип взаємодії, у результаті якого учні у ході спілкування у групі, своєю поведінкою впливають на інших, спонукаючи їх до навчально – пізнавальної діяльності. При цьому всі учасники навчального процесу обмінюються інформацією, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації та оцінюють колективні і власні дії з реалізацією загального принципу «учень здобуває знання та навчає інших».

Інтерактивний режим організації навчання відрізняється від традиційного власною своєрідною логікою освітнього процесу: не від теорії до практики, а від формування нового практичного досвіду до його теоретичного усвідомлення. При застосуванні такої технології навчання провідним мотивом школяра є необхідність передати інформацію товаришеві та навчити його тому, що знаєш і вмієш сам. Учень і учитель при такому навчанні є рівноправними суб'єктами. За таких умов провідною функцією вчителя є оптимальна організація розумової та операційної діяльності учнів.

У результаті досліджень американських учених було встановлено, що інтерактивне навчання дає можливість різко збільшити відсоток засвоєння навчального матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття і волю. Таблиця, яка наведена нижче наглядно демонструє переваги інтерактивного навчання у порівнянні з традиційним.

Таблиця зіставлення традиційного та інтерактивного режиму організації навчально – пізнавальної діяльності учнів у різних аспектах

Традиційний режим	Інтерактивний режим
Організаційний аспект	
Спланована вчителем навчально – пізнавальна діяльність учнів	Регламентованість навчальних дій учнів
Говорить один	Говорять усі за регламентом
Спілкування учнів обмежене	Усі спілкуються
Тиша у процесі самостійної навчально – пізнавальної діяльності учнів	Робочий шум
Постійне робоче місце кожного учня	Зміна робочих місць учнем
Дидактичний аспект	
Навчає професійний педагог	Учні навчають один одного
Однаковий темп навчання	Різний темп навчання
Обмежена самостійність учнів	Спонування учнів до самостійності
Обмежена співпраця учнів	Співпраця – основа навчання
Засвоєння та застосування знань і вмінь	Засвоєння та застосування знань і вмінь

розмежовано	максимально зближено
Аспект, що розвиває	
Учитель ставить однакові навчальні вимоги до всіх, орієнтується на середнього учня	Навчальні вимоги вчителя відповідають індивідуальним особливостям учнів.
Не формується вміння учнів стисло формулювати власні міркування, відстоювати їх публічно	Учні вчаться мислити, аргументовано відстоювати і доводити свою думку, вести публічну полеміку
Учні за завжди вміють пояснювати один одному суть об'єктів чи процесів, що вивчаються	Розвиток здатності учнів повідомляти нову інформацію у доступній для інших формі
Виховний аспект	
Кожен учень працює на себе	Учень співпрацює з однокласниками як з колегами
Відсутність корпоративності у стосунках учнів	Формування позитивних стосунків корпоративної залежності учнів

Основними формами навчально – пізнавальної діяльності учнів в інтерактивному режимі є:

I. Парно – трійкова (парно – інтерактивна, ротаційних « трійок», « Карусель»).

1. Метод « Карусель» є ефективним для одночасного включення в активну роботу всіх учнів з різними партнерами. Організація « Каруселі» передбачає розстановку стільців для учнів у два кола. Учні у внутрішньому колі сидять спиною до центру, а в зовнішньому – обличчям до центру. Таким чином, кожен сидить навпроти іншого, наводить і вислуховує аргументи. Внутрішнє коло не рухоме, а зовнішнє – рухливе. За сигналом ведучого всі його учасники пересуваються на один стілець управо і опиняється перед новим партнером, з яким продовжують обговорювати проблему. Мета – пройти все коло, поспілкуватися з усіма учасниками, вислухати різні думки, висказати свої, тим самим учитися спілкуванню у колективі та розширити власні знання з даного питання.

2. Парно – інтерактивна форма вимагає запровадження рольових вимог до навчально – пізнавальної діяльності учнів у парах: інтерв'ю зі спеціалістом (синоптиком, політиком, агрономом, лікарем), репетиторство (один учень допомагає іншому вивчати певні природничі поняття). Наприклад: під час вивчення теми « Властивості ґрунту, догляд за ґрунтом » один учень із пари іншому учню – «агроному» може поставити такі питання:

– З яких частин складається ґрунт? Від чого залежить його родючість?

– Як люди покращують родючість ґрунту?

– Яка роль у формуванні родючості ґрунту належить дощовим черв'якам?

З власного досвіду видно, що така форма роботи дітям подобається; слабші учні складають прості, репродуктивні питання; сильніші – можуть складати, навіть, проблемні.

3. Інтерактивна форма ротаційних « трійок». Учнів об'єднують по троє та розташовують у класній кімнаті так, щоб усі « трійки» утворювали коло. Потім перед усіма учнями ставиться проблемне запитання (однакове для всіх). Наприклад:

1. Тема: « Тіла навколо нас. Характеристики тіл» – якої форми бувають тіла у природі? Які одиниці вимірювання їх характеризують?

2. Тема: « Речовини, їхні фізичні властивості» – чому за однакових умов речовини мають різний агрегатний стан?

3. Тема: « Світлові явища у природі» – чому ми бачимо предмети різнокольоровими?

4. Тема: « Хімічні явища у природі» – що відбувається з опалим листям у природі і яке це має значення?

5. Тема: « Властивості ґрунту, догляд за ґрунтом» - які господарські роботи проводять люди з ґрунтом у різні пори року? Навіщо це потрібно?

Усі учасники трійки мусять відповісти на поставлене запитання по черзі, а потім « трійка» продукує свою відповідь. Після короткої відповіді учні довільно отримують номери від 1 до 3. Потім учень з номером 1 переходить до наступної « трійки» за годинниковою стрілкою, а учні з номером 3 переходять до попередньої « трійки» проти годинникової стрілки. Учні з номером 2 залишаються постійними членами трійок. Результатом цього буде цілком новий склад усіх «трійок», за якого продовжується обговорення проблемного питання й продукування нових спільних відповідей.

II. Кооперативно – групова інтерактивна (« Діалог», « Синтез думок», « Спільний проект», « Пошук інформації», « Коло ідей», « Мозаїка», « Броунівський рух», « Займи позицію»).

Така форма навчально – пізнавальної діяльності застосовується у тих випадках, коли проблемне запитання чи завдання вимагає спільної для класу, а не лише індивідуально – групової діяльності. Потім учні класу об'єднуються у кілька невеликих мікрогруп (робочих груп). Крім того, з числа сильних учнів може комплектуватися група експертів. Робочі групи впродовж 5 – 10 хвилин готують відповіді на запитання чи виконують завдання. Використовуючи різноманітні джерела інформації.

Група експертів складає свій варіант відповіді або результатів виконання завдання і контролює час їх виконання групами. Після закінчення обумовленого терміну підготовки представникам кожної групи по черзі надається кілька хвилин для доповіді. Експерти фіксують основні положення виступів і на завершення пропонують узагальнені відповіді. Групи обговорюють ці узагальнення та, за необхідності, доповнюють їх, а до учнівських зошитів занотовується узгоджений кінцевий результат.

1. «Діалог» - інтерактивна форма навчання, яка полягає у спільному, толерантному до думки товаришів пошуку учнями рішення, узгодженого шляхом конструктивного обговорення.

2. « Синтез думок». Після об'єднання у мікрогрупи й виконання в них завдання учні передають свій варіант записів іншим мікрогрупам, які доповнюють його своїми думками та підкреслюють те, з чим не погоджуються. Опрацьовані в такий спосіб аркуші передаються експертам, які зіставляють написане з власним варіантом і роблять узагальнення, яке обговорює і узгоджує увесь клас. Форми роботи « Діалог», « Синтез думок» є придатними для вивчення багатьох питань з природознавства , оскільки допомагають дітям вчитися формулювати свою думку, відстоювати її, розвивають уміння говорити. Наприклад, на спільне обговорення у класі можна винести такі питання:

1. Тема: « Умови життя на планеті Земля»

- як кількість світла впливає на існування рослин і тварин у природі?;
- яке значення для здоров'я людини має свіже повітря? Чому потрібно протягом навчального дня у школі кілька разів провітрювати класне приміщення?

2. Тема: « Наземно – повітряне середовище та його мешканці»

- вовки, лисиці, олені, птахи, комахи населяють наземно – повітряне середовище. Чим відрізняються їхні пристосування до таких умов?

3. Тема: « Охорона природи. Червона книга України»

- яка шкода природі і особисто мені від того, що люди масово зривають проліску лісову на букети?

3. « Спільний проект». Над винайденням спільного рішення працює увесь клас, учні якого об'єднані у мікрогрупи. Вони отримують завдання різного змісту. Після завершення роботи кожна група звітує і записує на дошці вироблені положення. У підсумку формулюються результати спільного проекту.

4. « Пошук інформації». Форма роботи, яку можна використати для пошуку раніше невідомої інформації, що доповнює навчальний матеріал з метою поглибити й узагальнити знання з теми. Ефективність роботи буде кращою, якщо застосувати спосіб « мікрогруп». Така форма роботи є не лише дуже корисною, а й обов'язковою, оскільки допомагає здобувати додаткову інформацію під час практичних занять. Наприклад:

1. Тема: « Організм та його властивості. Клітинна будова організмів». Учні вивчають під мікроскопом клітинну будову рослинного організму (мікропрепарат півки цибулі). Рис. 3.2; 3.3

2. Тема: « Умови життя на планеті Земля. Вплив на організми чинників неживої природи». Вивчення впливу температури, світла і вологості на проростання насіння. Рис. 3.4; 3.5

3. Тема: « Гриби». Вивчення природи цвілевого гриба мукора, з'ясування його шкідливих і небезпечних для людини властивостей. Рис. 3.6; 3.7

5. « Коло ідей» - інтерактивна форма навчання, яку можна використовувати для вирішення гострих суперечливих навчально – пізнавальних питань і залучення всіх учнів до їх обговорення. Усі мікрогрупи знаходять рішення з однієї проблеми. Після закінчення виконання завдання кожна з мікрогруп озвучує лише один аспект проблеми, що обговорюється. Таким чином учитель по колу надає слово кожній мікрогрупі, доки не вичерпаються ідеї. В кінці учнями класу обговорюються ефективність запропонованих аспектів

6.« Мозаїка», або « Ажурна пилка» - технологія використовується для створення на уроці ситуації, яка дає змогу учням працювати разом для засвоєння великої кількості інформації за короткий проміжок часу. Заохочує учнів допомагати один одному вчитися, навчаючи.

Ця форма роботи проводиться за таким алгоритмом:

1.Клас отримує завдання, яке він повинен вирішити.

2. Підготувати необхідну інформацію для роботи мікрогруп.

3. Підготувати картки пронумеровані й різнокольорові з метою об'єднання учнів у мікрогрупи. Кожна група має нараховувати не менше 5 учнів. Це є основна група. Крім цього у кожній основній групі учні отримують різнокольорові картки, які означають те, що вони є експертами з якогось питання проблеми. Після обговорення проблеми у основній групі, учні розподіляють дану тему на частини і потім за однаковими кольорами об'єднуються у експертні групи, де й продовжують між собою обмінюватися думками. Після цього експерти повертаються у свої основні групи і навчають своїх товаришів тому, що вони дізналися від інших експертів. Таким чином відбувається обмін інформацією між дітьми, а учитель виступає у якості консультанта, помічника, спостерігаючи за процесом взаємного навчання учнів.

7. Навчаючи - учусь або «Броунівський рух» Метод «Навчаючи — учусь» використовується при вивченні блоку інформації або при узагальненні та повторенні вивченого. Він дає можливість учням узяти участь у передачі своїх знань однокласникам.

Алгоритм технології:

1. Підготуйте картки з фактами, що стосуються теми уроку, по одній на кожного учня.
2. Роздайте по одній картці кожному.
3. Протягом кількох хвилин учні читають інформацію на картці. Перевірте, чи розуміють вони прочитане.
4. Запропонуйте їм ходити по класу і знайомити зі своєю інформацією інших однокласників.
5. Учень може одночасно говорити тільки з однією особою. Завдання полягає в тому, щоб поділитися своїм фактом і самому отримати інформацію від іншого учня.

Протягом відведеного часу треба забезпечити спілкування кожного учня з максимальною кількістю інших для отримання якомога повної інформації.

8. «Займи позицію» рекомендується використовувати для виявлення двох (трьох) точок зору, які потрібно аргументувати.

Пропонуючи свою позицію, учні на практиці використовують уміння захищати її; учаться вислуховувати інших.

Для організації роботи з методом « Займи позицію» слід:

1. Запропонувати учням дискусійне питання і попросити їх висловити свою позицію щодо нього.
2. У протилежних кінцях кімнати розмістити написи « так», «ні», «не знаю».
- 3.Прийняття рішення учнями повинно бути відображено переходом до того місця, де є таблички (своєрідне голосування ногами)
- 4.Запропонувати учням із кожної групи висловити аргументи на користь своєї позиції, дати можливість групам, що утворилися, підібрати нові аргументи.
5. Після викладу різних точок зору запитати, чи не змінив хто з учасників свою думку і чи не хоче хто перейти до таблички з іншим написом.
6. Попросити тих, хто перейшов, пояснити причину свого переходу (вказати, які аргументи були найвагоміші)

III. Дискусійно – інтерактивна (« Мозковий штурм», «2 – 4 – разом», диспути, турніри, дебати)

1. «Мозковий штурм» - ефективний метод колективного обговорення. Пошуку рішення, що здійснюється через вільне вираження поглядів усіх учасників. Цей метод дає групі людей використовувати свої інтелектуальні можливості для швидкого та ефективного вирішення завдання.

Алгоритм проведення мозкового штурму такий:

I етап.

1. Учитель вибирає проблему та пропонує учням її вирішити.
 2. Усі учасники обговорення обов'язково мають висловити свою думку по проблемі.
 3. Учитель з учнів призначає секретаря, котрий записує усі запропоновані ідеї.
- Перший етап триває доти, поки вичерпаються усі ідеї.

II етап.

1. Учні групують та розвивають ідеї, аналізують їх, вибираючи лише ті, котрі дають можливість відповісти на поставлені запитання.
2. **«2 - 4 – разом»** . Цей метод використовують, коли необхідно, щоб учасники обговорили якесь питання спершу у парах, а потім - у квартетах. Пари, обговоривши питання, визначають 5 - 6 найважливіших, на їхню думку, аспектів чи пропозицій стосовно розв'язання цієї проблеми.

Надалі учитель пропонує парам об'єднатися у четвірки, щоб далі обговорювати проблему, та вибрати із запропонованого раніше парами шість спільних пропозицій щодо розв'язання проблеми.

Після цього представники кожної мікрогрупи по черзі презентують класу спільно вироблені рішення за умови: ідеї, що вже було висвітлено, не повторюються. При цьому справді оригінальні пропозиції фіксуються на класній чи мультимедійній дошці та в учнівських зошитах.

3. Диспути.

Дидактичною метою диспутів є формування вміння учнів логічно і доказово відстоювати власну думку та всебічно осмислювати причинно - наслідкові зв'язки й закономірності.

Головними умовами проведення диспутів є:

1. Організація спільного обговорення (обміну думками)

2. Наявність спірного питання (проблеми).
3. Публічність обговорення (наявність аудиторії)
4. Вербальна форма спілкування (діалог або полілог)
5. Використання різноманітних адекватних наочних засобів навчання.
6. Наявність , як мінімум, двох учнів (або їхніх мікрогруп) з протилежними поглядами на проблему, що виноситься на диспут

4. Турніри. Турніри є командною грою. Завдання для проведення турніру готуються та оприлюднюються задовго до його початку. Команди разом з керівниками готують розв'язки запропонованих завдань та їх презентації. Безпосередньо ж на турнірі команди змагаються між собою у вмінні розв'язувати складні задачі природничої чи іншої тематики, доповідати своє рішення та відстоювати власну точку зору у науковій дискусії. По черзі команди виступають в ролі доповідача, опонента чи рецензента. Завданням доповідача є викласти власний варіант розв'язку задачі. Опонент має оцінити прослухану доповідь, виявити в ній позитивні та негативні сторони і вказати на помилки, якщо вони були. Завданням же рецензента є оцінка роботи як доповідача так і опонента.

5. Дебати – одна з найскладніших інтерактивних форми організації навчально – пізнавальної діяльності, що відбувається шляхом обговорення й знаходження консенсусу щодо дискусійних питань і проблем. Дебати можна застосовувати лише тоді, коли учні навчилися співпрацювати у мікрогрупах. У дебатах учасники займають кардинально – протилежні позиції і відмінність їх протилежних точок зору на усвідомлення та вирішення дискусійних проблемних питань є вельми значною. З огляду на це, учням необхідно ретельно готуватися до публічного обґрунтування правильності своєї позиції, намагаючись опонентів змінити свою позицію. З іншого боку, учитель може поставити завдання на дебатування, що спрямоване на спільне розв'язання обраної проблеми. У цьому випадку учні мають

не тільки відстоювати власну точку зору, а й уважно вислуховувати протилежну сторону, щоб знайти точки дотику й виробити єдине узгоджене рішення.

Таким чином, саме інтерактивні технології дозволяють максимально підвищити ефективність навчально – виховного процесу, дають створити такі умови, коли всі учні залучаються до активної, творчої навчальної діяльності, процесу самонавчання, самореалізації, вчать спілкуватися, співпрацювати, критично мислити, відстоювати свою позицію. Результатом інтерактивного навчання є формування особистості, яка володіє необхідними життєвими компетентностями і є добре підготовленою до життя у сучасному суспільстві. Саме така особистість зможе самореалізуватися в соціумі як свідомий громадянин, відповідальний сім'янин, хороший професіонал, здатний стати успішним у сучасному суспільстві. Навчальний предмет «Природознавство» в 5 класі призначений формувати природознавчі компетентності учнів через засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, основ екологічних знань, розвиток ціннісних орієнтацій у ставленні до природи. Тому сам зміст навчального предмету стимулює до застосування діяльнісного підходу, використання для пізнання навколишнього світу таких форм роботи, як парна і групова.

А використання відеосюжетів, мультимедійних презентацій сприяє формуванню в учнів комунікативної та соціальної компетентностей.

Для засвоєння навчального змісту предмета «Природознавство» особливе значення мають: спостереження, проведення нескладних дослідів, вимірювань, тощо. Саме такі способи навчання найбільше сприяють його мотивації, бо тісно пов'язані із життям. Під час моїх уроків цікавими і корисними для учнів було спостереження за зміною висоти сонця над горизонтом, під час екскурсії знайомство з цінною лікарською рослиною місцевого парку – софорою японською (рис. 3.1), робота з мікроскопом і вивчення клітинної будови рослинного організму; дослідження пливу температури та вологості на процес проростання насіння, знайомство з цвілевими грибами (рис. 3.2 –3.7) та ін..

ВИСНОВКИ:

Сьогодні новий освітній стандарт ставить перед кожним учителем, який би предмет він не викладав задачі формування людини компетентної з підвищеним рівнем її творчої активності. Традиційні освітні методи не дають можливості всебічно розвивати інтелектуальний потенціал особистості.

Нам освітянам потрібно зрозуміти, що озброюючи знаннями, ми формуємо інтелектуально розвинену особистість, якій потрібно багато навчатися. У випадку, коли інтерес до навчання у дітей знижується, їм важко опанувати навчальний матеріал, тоді потрібна кваліфікована мотиваційна діяльність учителя шляхом залучення учнів до активної навчально – пізнавальної діяльності.

В умовах швидкої зміни всіх сторін життя нашого суспільства, його системи цінностей і моральних ідеалів, ускладнюється соціальна роль учителя. Підвищуються вимоги до його професійної компетентності. Особливого значення набувають такі якості педагога, як здатність опановувати зміст свого предмету, встановлювати між предметні зв'язки (що потрібно для майбутнього викладання у школі інтегрованого курсу « Природознавство» у старших класах), удосконалювати методику викладання, і, звичайно ж, вивчати і застосовувати на практиці нові навчальні технології.

Бути вчителем у наш час – значить опановувати мистецтво формувати особистість засобами свого предмета. Завдання учителя природознавства – формування у школярів природничої картини світу та природничої культури як частини загальної культури людини.

Для школярів головним екзаменатором є життя. Наскільки вони будуть адаптованими до соціального середовища, здатними оперативно приймати правильні рішення в нестандартних ситуаціях, вмітимуть аналізувати і контролювати власну діяльність, залежить насамперед від школи.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Зінов'єва Т. Формування ключових компетентностей учнів / Журнал «Директор школи», № 42, 2005.– 19 – 21 с.
2. Кривокінь І. Інтерактивні технології – шлях до формування творчої особистості./ І. Кривокінь, О. Мігунова, Л. Свирида.– Журнал «Завуч» № 28, 2008 – 3-9 с.
3. Навчальні програми для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (за новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти). Природознавство 5 клас.
mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programy.html (дата звернення 25.03. 2016) – Назва з екрану.
4. Переверзева С. В. Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках біології з використанням інтерактивних технологій / Навчально – методичний посібник «Розвиток інтелекту та пізнавальної діяльності учнів на уроках біології». – Х.: Видавнича група «Основа» 2009.– 3–5с. (Б - ка журн. "Біологія" ; Вип. 2(74).
5. Підручник «Природознавство»./ Т.В. Коршевніюк, В. І Баштовий; ТОВ Київ «Генеза», 2013. – 125 -127; 147 - 150; 165; 183 -186 с.
6. Салівон Н. В. Соціалізація учнів на уроках біології через використання інтерактивних педтехнологій / Навчально – методичний посібник « Педагогічні знахідки на уроках біології». – Х.: « Основа» ПП « Тріада +» 2007. – 124 – 125, 134с. – (Б - ка журналу « Біологія»).
7. Топузов О. М. «Загальна методика навчання географії»/ О. М. Топузов, В. М. Самойленко, Л. П. Вішнікіна – К.: ДНВП «Картографія», 2012. – 311- 323с.

ДОДАТКИ

рис. 3.1. Знайомство з цінною лікарською рослиною – софорою японською

рис. 3.2. Вивчення клітинної будови рослинного організму

рис. 3.3. Вивчення клітинної будови рослинного організму

рис.3.4. Вивчення впливу температури, світла і вологості на проростання насіння.

рис 3.5. Вивчення впливу температури, світла і вологості на проростання насіння.

рис. 3. 6. Знайомство з цвілевими грибами

рис. 3.7. Знайомство з цвілевими грибами

